A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2009. december 23.*

A C-403/09. PPU. sz. ügyben,

az EK 68. és EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Višje sodišče v Mariboru (Szlovénia) a Bírósághoz 2009. október 20-án érkezett, 2009. október 19-i határozatával terjesztett elő a

Jasna Detiček

és

Maurizio Sgueglia

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök, R. Silva de Lapuerta, Juhász E., J. Malenovský (előadó) és D. Šváby bírák,

* Az eljárás nyelve: szlovén.

főtanácsnok: Y. Bot,
hivatalvezető: L. Hewlett főtanácsnok,

tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság 2009. október 19-i, a Bírósághoz 2009. október 20-án érkezett kérelmére, miszerint az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az eljárási szabályzat 104b. cikkének megfelelően sürgősségi eljárásban bírálják el,

tekintettel a Bíróság harmadik tanácsának a hivatkozott kérelemnek helyt adót 2009. október 27-i határozatára,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. december 7-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– J. Detiček képviseletében B. Žibret odvetnik,

– M. Sgueglia képviseletében L. Varanelli odvetnik,

– a szlovén kormány képviseletében N. Aleš Verdir, meghatalmazotti minőségben,

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,

– a német kormány képviseletében J. Kemper, meghatalmazotti minőségben,

– a francia kormány képviseletében B. Beaupère-Manokha, meghatalmazotti minőségben,

– az olasz kormány képviseletében I. Bruni, meghatalmazotti minőségben, segítője: F. Arena avvocato dello Stato,

– a lett kormány képviseletében K. Drevina, meghatalmazotti minőségben,

– a lengyel kormány képviseletében M. Arciszewski, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Közösségek Bizottságának képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és M. Žebre**,** meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.) 20. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 A kérelmet a J. Detiček és M. Sgueglia között Antonella nevű lányuk feletti felügyeleti jog tárgyában indított jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

3 A 2201/2003 rendelet (12) preambulumbekezdése a következőképpen szól:

„Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat

a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye, vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre.”

4 A hivatkozott rendelet (16) preambulumbekezdése megállapítja:

„E rendelet nem gátolja meg valamely tagállam bíróságait abban, hogy sürgős esetekben ideiglenes intézkedéseket – köztük védelmi intézkedéseket – hozzanak az adott tagállamban található személyek vagy vagyon tekintetében.”

5 A hivatkozott rendelet (21) preambulumbekezdése kijelenti:

„A tagállamokban meghozott határozatok elismerését és végrehajtását a kölcsönös bizalom elvére kell alapozni, és az elismerés megtagadásának jogalapját a szükséges minimális szinten kell tartani.”

6 A 2201/2003 rendelet (33) preambulumbekezdése értelmében:

„Ez a rendelet elismeri az alapvető jogokat és betartja az Európai Unió alapjogi chartájának elveit. Különösen arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt az Európai Unió [2000. december 7-én Nizzában kihirdetett] alapjogi chartájának [HL 2000. C 364, 1. o.; a továbbiakban: charta] 24. cikke előírja.”.

7 A hivatkozott rendelet 2. cikke előírja:

„E rendelet alkalmazásában:

[…]

4. »határozat«: a házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése, valamint szülői felelősségre vonatkozó határozat, amelyet egy tagállam bírósága mond ki, függetlenül a határozat elnevezésétől, ideértve az ítéletet vagy végzést;

[…]

11. »jogellenes elvitel vagy visszatartás«: egy gyermek elvitele vagy visszatartása:

a) amennyiben az sérti a határozat vagy jogszabály hatálya alapján, illetve azon tagállam joga szerint jogilag kötelező megállapodás útján szerzett felügyeleti jogokat, ahol a gyermek közvetlenül az elvitel vagy visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett;

és

b) feltéve, hogy az elvitel vagy visszatartás időpontjában a felügyeleti jogokat közösen vagy önállóan ténylegesen gyakorolták, vagy gyakorolták volna, ha az elvitelre vagy visszatartásra nem kerül sor. A felügyeletet közösen gyakoroltnak kell tekinteni, ha határozat vagy jogszabály hatálya értelmében a szülői felelősség egyik gyakorlója nem határozhat a gyermek tartózkodási helyéről a szülői felelősség másik gyakorlójának hozzájárulása nélkül."

8 A hivatkozott rendelet 8. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésékor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik."

9 A hivatkozott rendelet „Ideiglenes intézkedések, beleértve a védelmi intézkedéseket is" című 20. cikke így rendelkezik:

„(1) Sürgős esetben e rendelet rendelkezései nem gátolják a tagállam bíróságait abban, hogy az e tagállam joga szerint alkalmazható ideiglenes intézkedéseket – a védelmi intézkedéseket is beleértve – hozzanak a területükön található személyek vagy vagyontárgyak tekintetében, akkor is, ha a rendelet szerint más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében.

(2) Az (1) bekezdésben említett intézkedések hatályukat vesztik, ha az e rendelet szerint az érdemi ügyet tekintve joghatósággal rendelkező tagállam bírósága [helyesen: joghatósággal rendelkező tagállami bíróság] megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket."

10 A 2201/2003 rendelet 21. cikkének (1) és (3) bekezdése így rendelkezik:

„(1) Valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül elismerik.

[…]

(3) Az e fejezet 4. szakaszának sérelme nélkül, az e fejezet 2. szakaszában előírt eljárás keretében bármely érdekelt fél kezdeményezhet egy, a határozat elismeréséről vagy el nem ismeréséről szóló határozatot.

[…]”

Az 1980. évi hágai egyezmény

11 A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, Hágában 1980. év október 25. napján kelt egyezmény (a továbbiakban: 1980. évi hágai egyezmény) 12. cikke ekként rendelkezik:

„Ha a gyermek jogellenes elvitelének vagy visszatartásának a 3. cikk szerinti esetében a gyermek jogellenes elvitelétől vagy elrejtésétől az eljárásnak azon Szerződő Állam

igazságügyi vagy államigazgatási szervei előtti megindításáig, ahol a gyermek van, egy évnél kevesebb idő telt el, az érintett hatóság haladéktalanul elrendeli a gyermek visszavitelét.

Az igazságügyi vagy államigazgatási szerv akkor is elrendeli a gyermek visszavitelét, ha az eljárást az előző bekezdésében említett egyéves határidő lejárta után indították, kivéve ha bizonyítják, hogy a gyermek már beilleszkedett új környezetébe.

Ha a megkeresett állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve okkal hiheti, hogy a gyermeket egy másik szerződő államba vitték, az eljárást felfüggesztheti vagy a kérelmet elutasíthatja.”

12 A 1980. évi hágai egyezmény 13. cikke a következőképpen szól:

„Az előző cikkben foglalt rendelkezések ellenére a megkeresett Állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve nem köteles elrendelni a gyermek visszavitelét, ha az azt ellenző személy, intézmény vagy más szerv bizonyítja, hogy:

a) a gyermek felett felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv az elvitel vagy visszatartás időpontjában nem gyakorolta ténylegesen e jogokat, illetve előzetesen vagy utólag hozzájárult az elvitelhez vagy visszatartáshoz, vagy

b) a gyermeket visszavitele testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtene számára.

Az igazságügyi vagy államigazgatási szerv akkor is megtagadhatja a gyermek visszavitelének elrendelését, ha úgy találja, hogy a gyermek ellenzi a visszavitelét, és elérte már az érettségnek azt a fokát, amikor nézetei már számításba veendők.

Az e cikkben meghatározott körülmények mérlegelése során az igazságügyi vagy államigazgatási szervek figyelembe veszik a gyermek szociális hátteréről a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti központi hatóság, vagy más – hatáskörrel bíró – hatóság által szolgáltatott információt."

A nemzeti szabályozás

13 A Zakon o pravdnem postopku (polgári perrendtartás) 411. cikkének (1) és (3) bekezdése értelmében:

„(1) Házassági jogviták, valamint a szülők és a gyermekek közötti kapcsolattartásra vonatkozó jogviták iránti eljárás keretében a bíróság – valamely fél kérelmére vagy hivatalból – a közös kiskorú gyermek felügyeletével és tartásával kapcsolatban ideiglenes intézkedéseket, valamint a láthatási jog megvonására vagy korlátozására, illetve a láthatási jog gyakorlásának módjaira vonatkozóan ideiglenes intézkedéseket hozhat.

[…]

(3) Az előző bekezdésekben említett ideiglenes intézkedéseket a védelmi intézkedések iránti eljárásokra irányadó törvény rendelkezéseivel összhangban kell elfogadni."

14 A Zakon o izvršbi in zavarovanju (végrehajtásról és ideiglenes intézkedésekről szóló törvény, a továbbiakban: ZIZ) 272. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A bíróság nem pénzbeli követelés biztosítása érdekében akkor hoz ideiglenes intézkedést, ha a hitelező egyértelműen bizonyítja, hogy ilyen követelés jogosultja, vagy hogy ilyen követelés jogosultjává válik az adóssal szemben. A hitelezőnek egyértelműen kell bizonyítania, hogy az ideiglenes intézkedésre az erőszak alkalmazásának vagy nehezen helyrehozható kár bekövetkezésének elkerülése érdekében van szükség.”

15 A ZIZ 267. cikke a következőt állapítja meg:

„Ideiglenes intézkedés a bírósági eljárás megindítását megelőzően, a bírósági eljárás során, valamint annak lezárását követően, de mindenképpen a végrehajtási szakasz lezárultát megelőzően hozható.”

16 A ZIZ 278. cikkének (2) bekezdése értelmében:

„A bíróság – akár az adós kérelmére – felfüggeszti az eljárást és semmissé nyilvánítja az elvégzett jogcselekményeket, ha az ideiglenes intézkedés meghozatala alapjául szolgáló körülmények oly módon változtak meg, hogy azokra már nincs szükség.”

17 A Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (házassági és családi kapcsolatokról szóló törvény) 105. cikkének (3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ha a szülők – a szociális szolgálatok segítsége ellenére – nem jutnak egyezségre a gyermekek felügyeletét és nevelését illetően, a bíróság – egyik vagy mindkét szülő kérelmére – dönt arról, hogy a gyermekek feletti felügyeletet valamelyik szülő gyakorolja, illetve hogy a némelyik gyermek feletti felügyeletet az egyik szülő, a többi gyermek feletti felügyeletet pedig a másik szülő gyakorolja. A bíróság hivatalból úgy is határozhat, hogy a minden vagy némelyik gyermek feletti felügyeletet harmadik személy gyakorolja."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

18 J. Detiček szlovén állampolgár és M. Sgueglia olasz állampolgár, a különválás iránti alapeljárás felei Rómában (Olaszország) éltek együtt 25 évig. 1997. szeptember 6-án megszületett lányuk, Antonella.

19 A J. Detiček és M. Sgueglia házastársak által indított különválás, illetve az Antonella lányuk feletti felügyeleti jog megállapítása iránti eljárás keretében a tivoli bíróság (Olaszország) 2007. július 25-én úgy határozott, hogy az Antonella feletti kizárólagos felügyeleti jogot M. Sgueglia számára biztosítja, és elrendelte a gyermeknek a piarista nővérek római gyermekotthonában történő ideiglenes elhelyezését.

20 Ugyanazon a napon J. Detiček Antonella lányával Olaszországból a szlovéniai Zgornje Poljčanéba távozott, ahol jelenleg is élnek.

21 Az okrožno sodišče v Mariboru (maribori regionális bíróság) (Szlovénia) a szlovén Vrhovno sodišče (Legfelső Bíróság) 2008. október 2-i határozata által helyben hagyott 2007. november 22-i határozatában a tivoli bíróság 2007. július 25-i végzését a Szlovén Köztársaság területén végrehajthatóvá nyilvánította.

22 A Vrhovno sodišče ezen határozata alapján az okrajno sodišče Slovenska Bistrica (Slovenska Bistrica-i kerületi bíróság) előtt a kiskorú gyermek M. Sguegliának való átadására, valamint az említett gyermekotthonban való elhelyezésére irányuló végrehajtási eljárás indult. Mindeközben a hivatkozott bíróság 2009. február 2-i végzésével a szóban forgó végrehajtást az alapeljárás befejezéséig felfüggesztette.

23 J. Detiček 2008. november 28-án a gyermeket az ő felügyelete alá helyező ideiglenes intézkedésekre (védelmi intézkedésre) irányuló kérelmet nyújtott be az okrožno sodišče v Mariboruhoz.

24 Az eljáró bíróság 2008. december 9-i végzésével úgy határozott, hogy helyt ad J. Detiček kérelmének, így Antonellát az ő ideiglenes felügyelete alá helyezte. E bíróság a 2201/2003 rendelet 20. cikkének, valamint az 1980. évi hágai egyezmény 13. cikkének együttes alkalmazására alapozta, és a körülmények megváltozásával, valamint a gyermek érdekével indokolta határozatát.

25 A bíróság e tekintetben úgy ítélte meg, hogy a gyermek beilleszkedett a szlovéniai szociális környezetébe. Olaszországba történő visszatérése és ott gyermekotthonban történő erőszakos elhelyezése nem tenne jót neki, mivel az helyrehozhatatlan fizikai és pszichikai traumát okozna neki. Egyébiránt Antonella kijelentette a Szlovéniában folyamatban lévő bírósági eljárás során, hogy az édesanyjánál kíván maradni.

26 M. Sgueglia ellentmondást nyújtott be a hivatkozott végzés ellen az eljáró bírósághoz, amelyet az az ideiglenes intézkedés tárgyában hozott 2009. június 29-i végzésében elutasított.

27 M. Sgueglia e végzés ellen fellebbezést nyújtott be a Višje sodišče v Mariboruhoz (Szlovénia).

28 E körülmények között a Višje sodišče v Mariboru úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő két kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„1) A Szlovén Köztársaság (az [Európai Unió] tagállama) valamely bírósága a [2201/2003] rendelet 20. cikke értelmében joghatósággal rendelkezik-e védelmi intézkedések elfogadására akkor, amikor egy másik tagállamnak az említett rendelet értelmében az ügy érdemében joghatósággal rendelkező bírósága már hozott a Szlovén Köztársaságban végrehajthatónak nyilvánított védelmi intézkedést?

Az e kérdésre adott igenlő válasz esetén:

2) A szlovén bíróság – a nemzeti jog (a [2201/2003] rendelet 20. cikkében megengedett jogalkalmazás) alapján – a hivatkozott 20. cikk szerinti védelmi intézkedés meghozatala során módosíthatja-e, illetve hatályon kívül helyezheti-e egy másik tagállamnak a [2201/2003] rendelet értelmében az ügy érdemében joghatósággal rendelkező bírósága által hozott jogerős és végrehajthatónak nyilvánított védelmi intézkedést?”

A sürgősségi eljárásról

29 A Višje sodišče v Mariboru azt kérelmezte, hogy a Bíróság a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az eljárási szabályzat 104b. cikkének megfelelően sürgősségi eljárásban bírálja el.

30 A kérdést előterjesztő bíróság e kérelmet az olasz bíróság védelmi intézkedésekre vonatkozó végrehajtható határozata – amely értelmében a gyermek feletti felügyeletet az apa gyakorolja –, valamint a szlovén bíróság ezzel ellentétes védelmi intézkedésekre vonatkozó határozata – amely értelmében a gyermek feletti felügyeletet az anya gyakorolja – létezésére való hivatkozással indokolta. A hivatkozott bíróság továbbá megállapítja, hogy az eljárás minél gyorsabb lefolytatására van szükség, mivel a határozathozatallal való késlekedés ellentétes lenne a gyermek érdekével, továbbá a közte és az apja között fennálló kapcsolat helyrehozhatatlan megromlásával járna. Végül a kérdést előterjesztő bíróság megemlíti, hogy a gyermek feletti felügyeletre vonatkozó védelmi intézkedés keretében elfogadott intézkedés ideiglenes jellege már önmagában is a Bíróság sürgős eljárását követeli meg a jogilag bizonytalan helyzet elhúzódásának elkerülése érdekében.

31 A főtanácsnok meghallgatását követően a Bíróság harmadik tanácsa 2009. október 27-én helyt adott a kérdést előterjesztő bíróság azon kérelmének, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet sürgősségi eljárásban bírálja el.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

32 Két, együtt vizsgálandó kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2201/2003 rendelet 20. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az lehetővé teszi, hogy valamely tagállam bírósága olyan szülői felelősségre vonatkozó ideiglenes intézkedést hozzon, amelynek célja az adott tagállam területén tartózkodó gyermek feletti felügyelet egyik szülő részére való biztosítása, miközben a hivatkozott rendelet értelmében a gyermek felügyeletére vonatkozó érdemi jogvitát tekintve joghatósággal rendelkező másik tagállami bíróság már olyan határozatot hozott, amelyben e gyermek

felügyeletének jogát ideiglenesen a másik szülőnek biztosította, és ezt a határozatot az első tagállam területén már végrehajthatóvá nyilvánították.

33 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely közösségi jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak annak szövegét és annak szövegkörnyezetét, hanem annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi (lásd ebben az értelemben többek között a C-301/98. sz. KVS International ügyben 2000. május 18-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-3583. o.] 21. pontját, a C-300/05. sz. ZVK-ügyben 2006. november 23-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-11169. o.] 15. pontját, valamint a C-301/08. sz. Bogiatzi (férjezett neve: Ventouras) ügyben 2009. október 22-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-10185. o.] 39. pontját).

34 A következetes ítélkezési gyakorlatból továbbá az következik, hogy a tagállamoknak, amellett hogy saját nemzeti jogukat a közösségi joggal összhangban kell értelmezniük, arra is ügyelniük kell, hogy a másodlagos közösségi jog valamely szabályának ne olyan értelmezését vegyék alapul, amely ellentétes a közösségi jogrend révén védelemben részesített alapvető jogokkal vagy a közösségi jog más általános elveivel (lásd ebben az értelemben a C-101/01. sz. Lindqvist-ügyben 2003. november 6-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-12971. o.] 87. pontját és a C-305/05. sz., Ordre des barreaux francophones et germanophone és társai ügyben 2007. június 26-án hozott ítélet [EBHT 2007., I-5305. o.] 28. pontját).

35 Elöljáróban meg kell jegyezni, hogy a 2201/2003 rendelet (12) preambulumbekezdése értelmében szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatósági szabályok a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével, különösen a fizikai közelség alapján kerültek kialakításra.

36 A 2201/2003 rendelet 8. cikkének értelmében a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben elsősorban azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, ahol a gyermek a bíróság megkeresése idején szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik. Ugyanis földrajzi közelségük miatt általában e bíróságok a legalkalmasabbak annak eldöntésére, hogy milyen intézkedések hozandók a gyermek érdekében.

37 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből, valamint az okrožno sodišče v Mariboru 2008. december 9-i végzéséből kitűnik, hogy a hivatkozott 8. cikk értelmében a tivoli bíróságnak van joghatósága az alapeljárásban bármilyen, a szülői felelősségre vonatkozó kérdést érdemben eldönteni.

38 Mindazonáltal a 2201/2003 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy azon tagállam bíróságai, ahol a gyermek tartózkodik, jogosultak bizonyos feltételek mellett az ezen tagállam jogszabályai által előírt ideiglenes intézkedéseket vagy védelmi intézkedéseket hozni, még ha a hivatkozott rendelet egy másik tagállam joghatóságát írja is elő az adott ügy érdemi eldöntése tekintetében. Mivel ez a rendelkezés a hivatkozott rendelet joghatósági rendszere alóli kivételnek minősül, azt megszorítóan kell értelmezni.

39 Amint az a 2201/2003 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének szövegéből következik, az e rendelkezésben meghatározott bíróságok csak három együttes feltételt betartva fogadhatnak el ideiglenes vagy védelmi intézkedéseket, amelyek a következők: az érintett intézkedések sürgősek, az ügyben eljáró bíróság tagállamának területén található személyek vagy vagyontárgyak vonatkozásában hozták meg őket, és ezen intézkedések ideiglenes jellegűek (lásd ebben az értelemben a C-523/07. sz. A.-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-2805. o.] 47. pontját).

40 Ennélfogva, amennyiben e három feltétel egyike nem teljesül, az érintett intézkedés nem tartozik a 2201/2003 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének hatálya alá.

41 Először is a sürgősségi feltételt kell megvizsgálni.

42 Mivel a 2201/2003 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése valamely alapügy érdemi eldöntésére joghatósággal nem rendelkező bíróságokat jogosít fel arra, hogy kivételesen a szülői felelősségre vonatkozó ideiglenes intézkedéseket hozzanak, úgy kell tekinteni,

hogy a hivatkozott rendelkezésben meghatározott sürgősség fogalma vonatkozik mind a gyermek helyzetére, mind annak gyakorlati akadályára, hogy a szülői felelősségre vonatkozó kérelmet az alapügy érdemi elbírálására joghatósággal rendelkező bírósághoz nyújtsák be.

43 Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kitűnik, hogy az okrožno sodišče v Mariboru 2008. december 9-i végzésében az állapította meg, hogy a 2201/2003 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése értelmében sürgősség esete áll fenn, hivatkozva a körülményeknek a tivoli bíróság által a szülői felelősségre vonatkozóan elfogadott, a gyermek kizárólagos felügyeleti jogát az apának biztosító ideiglenes intézkedés meghozatalát követően beállt változására. A körülmények változása abból a tényből adódott, hogy a gyermek időközben jól beilleszkedett abba a környezetbe, ahol jelenleg Szlovéniában él. Ezen feltételek mellett az okrožno sodišče v Mariboru úgy ítélte meg, hogy a gyermeknek a tivoli bíróság végzésének végrehajtásából eredő Olaszországba való visszatérése olyan helyzetet teremtene, amely súlyosan veszélyeztetné a gyermek jólétét.

44 Mindazonáltal az okrožno sodišče v Mariboru által hivatkozott körülmények nem teszik lehetővé a 2201/2003 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése értelmében vett sürgősség megállapítását.

45 Először is a jelen ügyhöz hasonló esetben a sürgősség elismerése a 2201/2003 rendelet által rögzített, a tagállamokban hozott határozatok kölcsönös elismerésének elvével ellentétes lenne, amely elv – amint az a hivatkozott rendelet (21) preambulumbekezdéséből kitűnik – maga is a tagállamok közötti kölcsönös bizalom elvén alapul.

46 Azon szabályok közül, amelyek a fenti pontban hivatkozott elvekre vonatkoznak, különösen ki kell emelni a 2201/2003 rendelet 28. cikkének (1) bekezdését – amelynek értelmében a szülői felelősség gyakorlásáról az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban hozott azon határozatot, amely az adott tagállamban végrehajtható, főszabály szerint végre kell hajtani abban a tagállamban, ahol az elismerést kérik –, valamint a hivatkozott

rendelet 31. cikkének (3) bekezdését, amely megtiltja azon határozat érdemben történő felülvizsgálatát, amelynek végrehajtását kérték.

47 Márpedig a jelen ügyben a szülői felelősségre vonatkozó ideiglenes intézkedést az alapügy érdemi elbírálására joghatósággal rendelkező bíróság, vagyis a tivoli bíróság hozta, amely határozatot Szlovéniában végrehajthatónak nyilvánítottak. Amennyiben egy fokozatos folyamatból eredő körülményváltozás – mint a gyermek új környezetbe való beilleszkedése – elegendő lenne ahhoz, hogy valamely, az alapügy érdemi elbírálására joghatósággal nem rendelkező bíróság a 2201/2003 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése címén jogosult legyen olyan ideiglenes intézkedést hozni, amelynek célja az alapügy érdemének elbírálására joghatósággal rendelkező bíróság által a szülői felelősségre vonatkozó intézkedés megváltoztatása, a megkeresett tagállamban a végrehajtási eljárás esetleges lassúsága hozzájárulhatna olyan feltételek létrejöttéhez, amelyek lehetővé tennék az első bíróság számára a végrehajthatóvá nyilvánított határozat végrehajtásának megakadályozását. A fenti rendelkezés ilyen értelmezése alapjukban kérdőjelezné meg azon elveket, amelyeken e rendelet alapul.

48 Másodszor meg kell jegyezni, hogy a jelen ügyben a gyermek helyzetének változása a 2201/2003 rendelet 2. cikke 11. pontjának értelmében vett jogellenes elvitelből ered. Az okrožno sodišče v Mariboru által elrendelt ideiglenes intézkedés tehát nem csupán a 2201/2003 rendelet 20. cikkének (1) bekezdésén alapul, hanem az 1980. évi hágai egyezmény 13. cikkén, amely csupán jogellenes elvitel vagy visszatartás esetén alkalmazandó.

49 A sürgősség elismerése viszont a jelen ügyhöz hasonló helyzetben ellentétes lenne a 2201/2003 rendelet célkitűzésével, amely arra törekszik különösen, hogy a tagállamok között a gyermekek jogellenes elvitelétől, illetve visszaszolgáltatásuk jogellenes megtagadásától visszatartson (lásd ebben az értelemben a C-195/08. PPU. sz. Rinau-ügyben 2008. július 11-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-5271. o.] 52. pontját). Amennyiben elismernénk, hogy a tagállami bíróságok valamely, a szülői felelősség megváltozását érintő intézkedést hozhatnak a 2201/2003 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének címén, ez azzal járna, hogy a jogellenes magatartásból eredő ténybeli helyzet megszilárdítása révén megerősödne a jogellenes elvitelért felelős szülő helyzete.

50 Továbbá, amint az a 2201/2003 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének szövegéből is kitűnik, az ideiglenes intézkedéseket az azon tagállam területén található személyek vagy vagyontárgyak vonatkozásában kell meghozni, amelynek területén az ilyen intézkedések meghozatalára joghatósággal rendelkező bíróság székhelye található.

51 Márpedig a gyermek szülői felügyeletének megváltoztatását célzó, szülői felelősségre vonatkozó ideiglenes intézkedés nem csupán magára a gyermekre vonatkozik, hanem azon szülőre is, akinek a részére a szülői felügyeletet ezen intézkedés biztosítja, valamint arra a szülőre, akitől ez az intézkedés megvonja a fenti felügyeleti jogot.

52 A jelen ügyben nyilvánvaló, hogy az egyik személy – vagyis az apa –, akinek a vonatkozásában ezen intézkedés megszültetett, egy másik tagállamban tartózkodik, és semmi nem utal arra, hogy abban a tagállamban tartózkodna, amely a 2201/2003 rendelet 20. cikke (1) bekezdése címén úgy ítéli meg, hogy joghatósággal rendelkezik.

53 Végül a fenti megfontolásokat alátámasztják a 2201/2003 rendelet (33) preambulum-bekezdéséből eredő követelmények, amelynek értelmében ez a rendelet elismeri az alapvető jogokat és betartja a charta elveit, és különösen arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt a charta 24. cikke előírja.

54 Meg kell jegyezni, hogy a gyermek egyik – a charta 24. cikkének (3) bekezdésében kinyilvánított – alapvető joga az, hogy mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, aminek tiszteletben tartása tagadhatatlanul összeolvad a gyermekek mindenek felett álló érdekével.

55 A 2201/2003 rendelet 20. cikkét nem lehet a fent hivatkozott alapvető jogot figyelmen kívül hagyva értelmezni.

56 Ezzel kapcsolatosan meg kell állapítani, hogy a gyermeknek valamelyik szülő egyoldalú döntését követő jogellenes elvitele általában megfosztja a gyermeket attól a lehetőségtől, hogy rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn a másik szülővel.

57 Ennélfogva a 2201/2003 rendelet 20. cikke nem értelmezhető oly módon, hogy azon szülő részére, aki jogellenesen elvitte a gyermeket, eszközül szolgáljon a saját jogellenes magatartásával előidézett helyzet meghosszabbítására, illetve nem legitimálhatja e magatartás következményeit.

58 A charta 24. cikke (3) bekezdésének értelmében el lehet térni a gyermek azon alapvető jogától, hogy mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, ha ez az alapvető érdek a gyermek más érdekével ellentétes.

59 Ennélfogva meg kell állapítani, hogy egy olyan intézkedés, amely megakadályozza, hogy a gyermek mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, csak a gyermek olyan egyéb érdekével igazolható, amely nagyobb fontossággal bír, mint a szóban forgó alapvető jogot alátámasztó érdek.

60 Mindazonáltal a 2201/2003 rendelet értelmében az ügy érdemi elbírálására joghatósággal rendelkező bíróságnak az előtte folyó eljárás során a gyermek összes érdekének kiegyensúlyozott és méltányos, magára a gyermek személyére és az őt körülvevő szociális környezetre vonatkozó objektív megfontolásokon alapuló értékelését kell elvégeznie.

61 A fenti megfontolások összességére tekintettel azt a választ kell adni a feltett kérdésekre, hogy a 2201/2003 rendelet 20. cikkét úgy kell értelmezni hogy az az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló körülmények között nem teszi lehetővé, hogy valamely tagállam bírósága a szülői felelősségre vonatkozó olyan ideiglenes intézkedést hozzon, amelynek célja az adott tagállam területén tartózkodó gyermek feletti felügyelet egyik

szülő részére való biztosítása, miközben a hivatkozott rendelet értelmében a gyermek felügyeletére vonatkozó érdemi jogvitát tekintve joghatósággal rendelkező másik tagállam bírósága már olyan határozatot hozott, amelyben e gyermek felügyeletének jogát ideiglenesen a másik szülőnek biztosította, és ezt a határozatot az első tagállam területén már végrehajthatóvá nyilvánították.

A költségekről

62 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 20. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló körülmények között nem teszi lehetővé, hogy valamely tagállam bírósága a szülői felelősségre vonatkozó olyan ideiglenes intézkedést hozzon, amelynek célja az adott tagállam területén tartózkodó gyermek feletti felügyelet egyik szülő részére való biztosítása, miközben a hivatkozott rendelet értelmében a gyermek felügyeletére vonatkozó érdemi jogvitát tekintve joghatósággal rendelkező másik tagállami bíróság már olyan határozatot hozott,

amelyben e gyermek felügyeletének jogát ideiglenesen a másik szülőnek biztosította, és ezt a határozatot az első tagállam területén már végrehajthatóvá nyilvánították.

Aláírások